

Statistische Trends

Kernprognose 2018-2060: immigratie blijft hoog

Lenny Stoeldraijer
Coen van Duin

December 2018

Inhoud

- 1. Inleiding 3**

- 2. Recente ontwikkeling en vergelijking met recente prognose 3**
  - 2.1 Recente bevolkingsontwikkeling 4
  - 2.2 Vergelijking Bevolkingsprognose en realisatie voor 2017 en 2018 5

- 3. Bijgestelde veronderstellingen en resultaten 6**
  - 3.1 Geboorte 6
  - 3.2 Sterfte 8
  - 3.3 Immigratie 11
  - 3.4 Emigratie 13

- 4. Ontwikkeling van de bevolking 14**
  - 4.1 Bevolkingsgroei 14
  - 4.2 Bevolking groeit en wordt ouder 16

- 5. Slotparagraaf 18**
  - Literatuur 18
  - Bijlage A. Definities 19

Volgens de nieuwe Kernprognose van het CBS groeit de Nederlandse bevolking door tot 18,6 miljoen inwoners in 2060. Internationale migratie speelt een belangrijke rol bij de toekomstige bevolkingsgroei. De verwachte bevolkingsomvang in 2060 is 183 duizend groter dan volgens de prognose uit 2017. Dit is met name het gevolg van aangepaste veronderstellingen voor de migratie.

1. Inleiding

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) werkt voor de demografische prognoses met een driejaarlijkse publicatiecyclus. Eind 2017 werd de Bevolkingsprognose 2017–2060 gepubliceerd, een nieuwe prognose voor de bevolking naar leeftijd, geslacht en migratieachtergrond (Stoeldraijer, Van Duin en Huisman, 2017a en 2017b). Eind 2018 is de Kernprognose 2018–2060 gepubliceerd, die in dit artikel wordt besproken. Dit is een update van de Bevolkingsprognose 2017–2060, waarbij de bevolking niet naar migratieachtergrond is onderscheiden. Voor de lange termijn dienen veronderstellingen uit de voorgaande Bevolkingsprognose als richtlijn. Tegelijkertijd met de Kernprognose is de Huishoudensprognose 2019–2060 gepubliceerd, een prognose van de toekomstige huishoudenssamenstelling van de bevolking (Te Riele, Van Duin en Stoeldraijer, 2018). In 2019 zullen het CBS en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) een prognose van huishoudens en bevolking in Nederlandse gemeenten uitbrengen. Eind 2019 wordt bovendien opnieuw een Kernprognose gepubliceerd. In 2020 volgt een nieuwe Bevolkingsprognose.

Dit artikel beschrijft de Kernprognose 2018–2060 welke is uitgebracht in december 2018. De actualisering in de veronderstellingen op basis van recente ontwikkelingen wordt in dit artikel beschreven ten opzichte van de Bevolkingsprognose 2017–2060. In paragraaf 2 worden de recente ontwikkelingen en een vergelijking met de Bevolkingsprognose uit 2017 besproken. In paragraaf 3 worden de bijgestelde veronderstellingen en resultaten voor geboorte, sterfte en migratie besproken. In paragraaf 4 volgt een beschrijving van de ontwikkeling van de bevolking.

2. Recente ontwikkeling en vergelijking met recente prognose

De prognose beschrijft de verwachte ontwikkeling van de Nederlandse bevolking in de toekomst. Dit wordt berekend met het cohort-componentmodel. Dit is een simulatiemodel waarbij de bevolking aan het eind van het jaar wordt bepaald door geboorte, sterfte,

migratie en veroudering te verrekenen met de bevolking aan het begin van het jaar. Door dit van jaar op jaar te doen, kan steeds verder vooruit worden gekeken. Als input voor het model dienen kansen die bepalen hoeveel vrouwen gedurende het jaar een kind krijgen, hoeveel mensen zullen emigreren en hoeveel mensen zullen sterven. Daarnaast dienen immigratieaantallen als input.

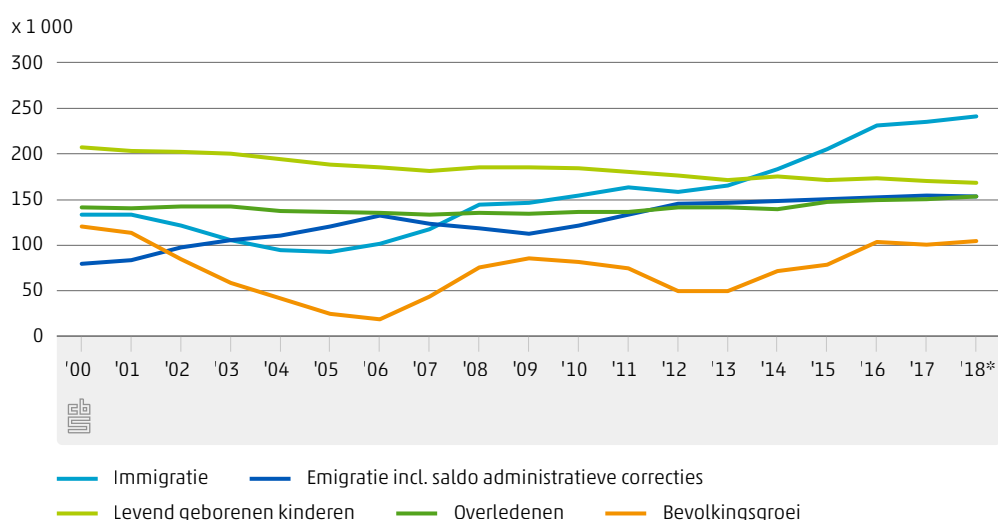
Om over input voor het model te kunnen beschikken, moeten veronderstellingen worden geformuleerd over het toekomstige kindertal, de levensduur, en de omvang en richting van de internationale migratiestromen. Deze veronderstellingen worden gemaakt door te kijken naar ontwikkelingen in het verleden. Analyseren van demografische ontwikkelingen in het verleden is daarom een belangrijk onderdeel van het maken van een prognose.

De Kernprognose 2018–2060 betreft een update van de Bevolkingsprognose 2017–2060. Dit houdt in dat voor de lange termijn de veronderstellingen uit de Bevolkingsprognose van 2017 als richtlijn dienen (Stoeldraijer, Van Duin en Huisman, 2017a en 2017b). Voor de korte termijn wordt gekeken naar de recente ontwikkelingen op het gebied van geboorte, sterfte en migratie, en naar de aansluiting van de recente prognose(s) op de waarnemingen. Deze worden hieronder beschreven. De veronderstellingen uit de Bevolkingsprognose 2017–2060 worden vervolgens bijgesteld op basis van veranderingen in de meest recente jaren. De bijgestelde veronderstellingen worden toegelicht in het volgende hoofdstuk.

2.1 Recente bevolkingsontwikkeling

In drie jaar tijd verdubbelde de bevolkingsgroei van 49 duizend in 2013 tot 103 duizend in 2016. De groei was grotendeels het gevolg van toenemende immigratie: in 2016 immigreerden 231 duizend personen, terwijl dat er 165 duizend waren in 2013. Hieraan leverde de asielmigratie een belangrijke bijdrage, maar ook de immigratie uit andere Europese landen en van personen met een Nederlandse achtergrond nam toe. De bevolkingsgroei tussen 2013 en 2016 werd beperkt doordat de emigratie en het aantal overledenen ook toenamen.

2.1.1 Bevolkingsontwikkeling 2000-2018

Sinds 2016 daalt het aantal asielmigranten dat naar Nederland komt, maar de immigratie om andere redenen is blijven toenemen. In 2017 immigreerden 235 duizend personen. Het aantal emigranten en overledenen is opnieuw iets toegenomen in 2017 en daarnaast is het aantal levend geboren kinderen lager dan in 2016. De bevolkingsgroei in 2017 is met 100 duizend net iets lager dan in 2016.

De bevolkingsgroei voor 2018 wordt geraamd op 104 duizend (op basis van voorlopige cijfers tot en met oktober 2018), net iets meer dan in 2017 en in 2016. Het totaal aantal immigranten voor 2018 wordt geraamd op 241 duizend, ruim 6 duizend hoger dan in 2017. Het aantal emigranten in 2018 wordt geraamd op 153 duizend, het aantal geboorten op 168 duizend en het aantal overledenen op 153 duizend.

2.2 Vergelijking Bevolkingsprognose en realisatie voor 2017 en 2018

De ramingen voor de migratie, geboorte en sterfte over 2017 die in de Bevolkingsprognose 2017–2060 werden gebruikt, bleken redelijk overeen te komen met de realisaties. Het aantal immigranten werd met 2 duizend onderschat en het aantal emigranten met 3 duizend. De raming voor geboorten en overledenen lag duizend te laag. Samenvattend werd de bevolkingsgroei voor 2017 met 1 duizend overschat.

Het aantal immigranten in 2018 volgens de Bevolkingsprognose 2017–2060 ligt 23 duizend lager dan het geraamde aantal immigranten in 2018 (op basis van de cijfers tot en met oktober 2018). De prognose van het aantal emigranten is 4 duizend hoger dan het geraamde aantal, het aantal levend geboren kinderen 2 duizend hoger en het aantal overledenen 2 duizend lager. De bevolkingsgroei in 2018 volgens de Bevolkingsprognose was daardoor 24 duizend lager dan de geraamde groei voor 2018.

2.2.1 Bevolkingsontwikkeling 2017 en 2018, waarneming/raming en prognose (duizendtallen)

	Immigratie	Emigratie incl. administra- tieve correcties	Levend- geborenen	Over- ledenen	Bevolkings- groei
Waarneming/raming					
2017	235	154	170	150	100
2018 ¹⁾	241	153	168	153	104
Bevolkingsprognose					
2017	233	151	169	149	101
2018	218	158	170	151	80
Vershil					
2017	-2	-3	-1	-1	1
2018	-23	4	2	-2	-24

¹⁾ Raming op basis van voorlopige cijfers van januari tot en met oktober 2018.

3. Bijgestelde veronderstellingen en resultaten

De veronderstellingen voor geboorte, sterfte en migratie zijn op basis van de recente ontwikkelingen geactualiseerd. De vruchtbaarheidscijfers zijn opnieuw afgeleid volgens dezelfde methodiek als gehanteerd in de Bevolkingsprognose 2017–2060. Het model voor de sterfteprognose is opnieuw geschat, waarbij recente cijfers voor totale sterfte en longkankersterfte in Nederland en andere West-Europese landen zijn meegenomen. De veronderstellingen voor de internationale migratie zijn aangepast naar aanleiding van de veranderingen in de in- en uitstroom in 2017 en 2018.

3.1 Geboorte

Sinds 2010 is er een duidelijke daling in het aantal geboorten te zien. Dit komt doordat er minder kinderen per vrouw werden geboren. In 2010 was het totaal vruchtbaarheidscijfer (TFR, total fertility rate) gelijk aan 1,8 kind per vrouw, maar daarna zette een sterke daling in. In 2017 was de TFR gedaald tot 1,62 kind per vrouw.

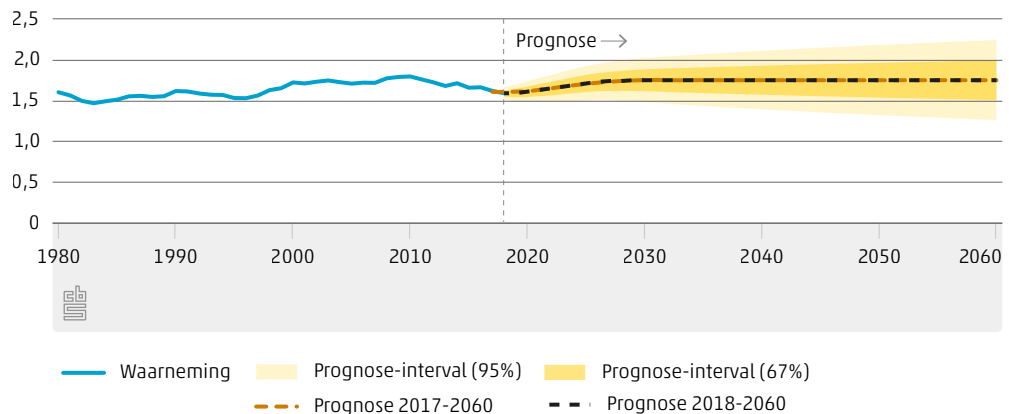
De TFR is de som van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers van één jaar. Het valt te interpreteren als het gemiddeld kindertal dat vrouwen zouden hebben als de vruchtbaarheidscijfers van dat jaar van hun vijftiende tot hun vijftigste zouden gelden. Dit cijfer hangt niet af van hoeveel vrouwen in deze leeftijden er dat jaar zijn (zoals het aantal geboorten daar wel van afhangt), maar het cijfer wordt wel beïnvloed door de timing van de geboorten. Het kan daardoor van jaar op jaar sterke schommelingen laten zien. In perioden waarin het krijgen van kinderen wordt uitgesteld, ligt de TFR tijdelijk lager; wanneer het krijgen van kinderen weer wordt ingehaald op latere leeftijd, ligt de TFR tijdelijk hoger.

Aanvankelijk leek de afname in de TFR samen te hangen met de slechte economische conjunctuur in de jaren na 2008. De economische conjunctuur is echter inmiddels verbeterd, maar de TFR blijft laag. Dat wijst er op dat andere, meer structurele ontwikkelingen een rol moeten spelen. De afname sinds 2010 in de TFR concentreert zich bij de geboorten bij jonge vrouwen. Ook de definitieve cijfers voor 2017 laten zien dat vooral vrouwen in de leeftijd van 25 tot 30 jaar minder kinderen kregen dan vrouwen van dezelfde leeftijd in de jaren ervoor. De geboorten bij de oudere dertigers en veertigers zijn wel op peil gebleven. Dit suggereert dat er sprake is van het uitstellen van kinderen tot een latere leeftijd en niet zozeer dat vrouwen minder kinderen (gaan) krijgen. Naast het later beginnen aan kinderen, gaan jonge mensen ook later samenwonen en later trouwen (Te Riele, Van Duin en Stoeldraijer, 2018). Het lijkt er daardoor op dat het langer duurt voor nieuwe generaties jongeren om 'gesetteld' te raken. Door de flexibilisering op de arbeidsmarkt vinden ze minder snel een vaste baan, terwijl ze te maken hebben met hogere huurlasten en huizenprijzen, en strengere eisen voor hypotheekverstrekking dan eerdere generaties. De stap naar een kindvriendelijke woning wordt daardoor minder snel gemaakt.

De Bevolkingsprognose uit 2017 veronderstelde dat het gemiddeld kindertal per vrouw, het totale vruchtbaarheidscijfer, zou stijgen van 1,61 in 2017 naar 1,75 rond 2030. In 2018 is echter nog geen sprake van een toename: de raming van het gemiddeld kindertal per vrouw komt uit op 1,59 op basis van voorlopige cijfers tot en met oktober 2018. Voor de Kernprognose wordt daarom verondersteld dat de TFR op korte termijn iets lager zal blijven, maar het uiteindelijk kindertal van 1,75 wordt wel gehandhaafd.

Sinds 2000 is de gemiddelde leeftijd waarop vrouwen (opnieuw) een kind krijgen, gestegen van 30,28 jaar naar 31,27 jaar in 2016. In de Bevolkingsprognose werd verondersteld dat de gemiddelde leeftijd voor 2017 uit zou komen op 31,26 jaar en daarna verder zou stijgen naar 31,58 jaar vanaf 2030. Echter, in 2017 steeg de gemiddelde leeftijd naar 31,38 jaar. De leeftijdspatronen, zoals gehanteerd in de Bevolkingsprognose 2017-2060, zijn daarom opnieuw geschat om een plausibel verloop in zowel de vruchtbaarheidscijfers als de gemiddelde leeftijd te verkrijgen. Voor de lange termijn betekent dit een verdere stijging van de gemiddelde leeftijd naar 31,68 jaar vanaf 2030.

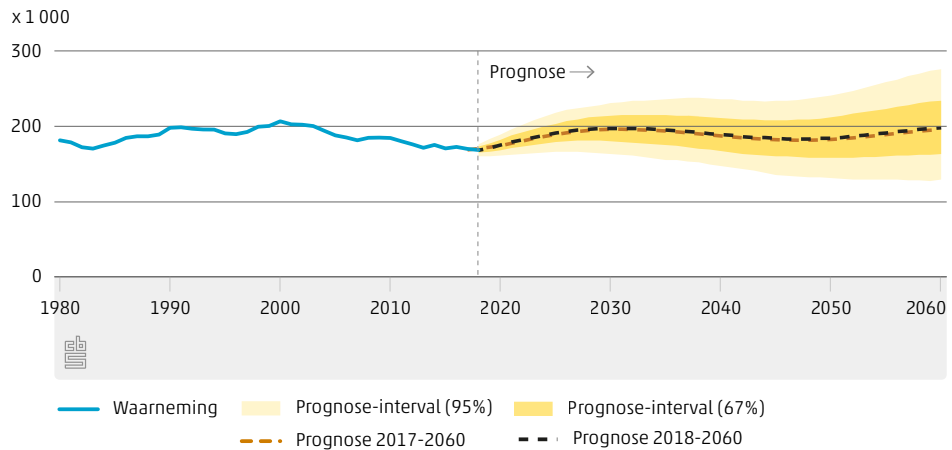
3.1.1 Totale vruchtbaarheidscijfer

In 2019 geeft de Kernprognose een lager aantal geboorten dan de Bevolkingsprognose vanwege het lagere gemiddelde kindertal. Vanaf 2020 worden juist meer geboorten verwacht, hoewel de veronderstelling voor het gemiddeld kindertal daar ongewijzigd is ten opzichte van de Bevolkingsprognose. Dit komt doordat de verwachtingen voor de immigratie naar boven zijn bijgesteld (paragraaf 3.3). Meer immigranten betekent dat er meer vrouwen van rond de dertig jaar zijn, van wie een deel in Nederland kinderen zal krijgen.

Het aantal geboorten loopt volgens de Kernprognose op van 168 duizend in 2018 tot 197 duizend in 2030. De stijgingen en dalingen die na 2025 in het aantal geboorten te zien zijn, met een piek rond 2030 en 2060 en een dal rond 2045, weerspiegelen de schommelingen in het aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijd.

3.1.2 Levend geboren kinderen

3.2 Sterfte

In 2017 overleden 150 duizend Nederlanders. In 2018 wordt het aantal overledenen geraamd op 153 duizend op basis van voorlopige cijfers tot en met oktober 2018. Door het toenemend aantal ouderen neemt het aantal overledenen jaarlijks toe. Ook in de toekomst zal het aantal overledenen blijven toenemen.

Een belangrijke maat voor het meten van de sterfte is de levensverwachting (Stoeldraijer en Harmsen, 2017). Deze levensverwachting, die ook de periode-levensverwachting of virtuele levensduur wordt genoemd, kan als volgt worden omschreven: de leeftijd die iemand zou bereiken als de sterftekansen naar leeftijd van een gekozen jaar iemands hele leven zouden gelden. Dit geeft aan hoe oud een pasgeborene uit dat jaar gemiddeld zal worden, als vanaf dat jaar de vooruitgang op het gebied van gezondheid en medische kennis zou stilvallen. Doordat de levensverwachting rekening houdt met veranderingen in populatieomvang en leeftijdsverdeling is het mogelijk om periodes en landen met elkaar te vergelijken.

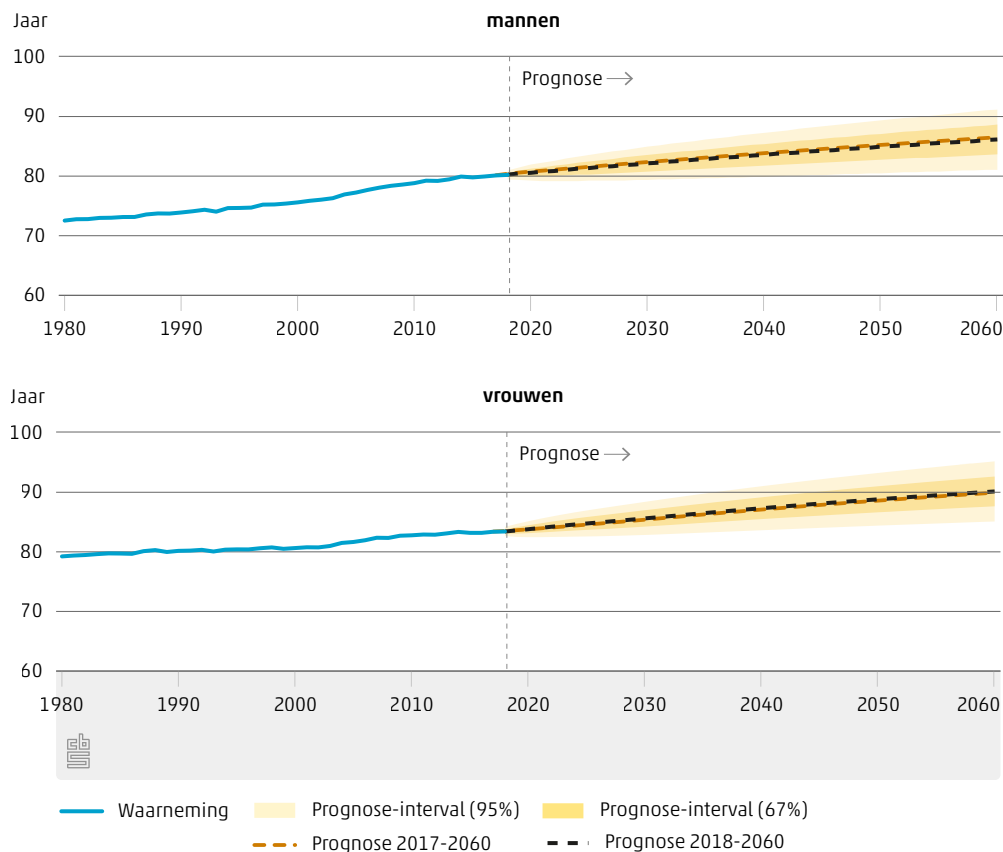
De levensverwachting vertoont op de lange termijn een stijgende trend. In 1980 gold voor mannen een levensverwachting van ruim 72 jaar en voor vrouwen van 79 jaar. In 2018 is dit gestegen tot ruim 80 jaar voor mannen en ruim 83 jaar voor vrouwen. Incidentele ontwikkelingen zoals griepgolven of extreme zomers of winters kunnen tot fluctuaties in het cijfer leiden.

Wat opvalt aan de levensverwachting bij geboorte is het toenemende verschil tussen mannen en vrouwen tot midden jaren tachtig; daarna neemt dit verschil af. Dit houdt verband met een verschil in rookgedrag tussen mannen en vrouwen. Doordat rookgedrag vertraagd doorwerkt op de sterfte, zijn ook voor de toekomst nog afwijkende trends in de levensverwachting te verwachten voor mannen en vrouwen.

Vergeleken met andere West-Europese mannen hebben Nederlandse mannen in 2015 met 80 jaar een gemiddelde levensverwachting bij geboorte. Nederlandse vrouwen, die voorheen een hoge levensverwachting hadden vergeleken met andere West-Europese vrouwen, stonden met 83 jaar in 2015 juist bijna onderaan in de ranglijst.

3.2.1 Periode-levensverwachting

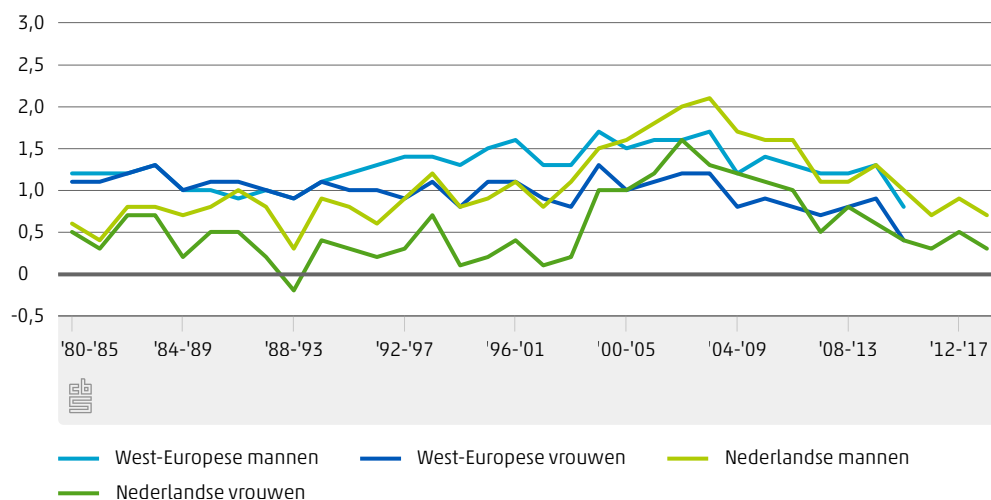
Tussen 2002 en 2007 nam de levensverwachting, gemiddeld over mannen en vrouwen, toe met 1,8 jaar. Daarna werd de toename van de levensverwachting over een periode van vijf jaar steeds minder, tot slechts 0,5 jaar tussen 2013 en 2018. Deze vertraging was geen puur Nederlands fenomeen. Ook in andere West-Europese landen stagneerde de groei van de levensverwachting. Op basis van de data tot en met 2015 blijkt dat in bijna alle landen in West-Europa de levensverwachting een breuk vertoont rond 2009. Vanaf dat jaar is de toename van de levensverwachting lager dan in de periode ervoor. Dit geldt zowel voor de levensverwachting bij geboorte als voor de levensverwachting op 65-jarige leeftijd. Vergeleken met andere landen in West-Europa was de toename tussen 2002 en 2007 relatief hoog. De laatste jaren verloopt de stijging in Nederland in hetzelfde tempo als gemiddeld in West-Europa.

Schommelingen in de levensverwachting komen regelmatig voor. Door invloed van het weer zijn er jaarlijks schommelingen te zien, maar over een lange termijn zijn er ook schommelingen door veranderingen in onder meer cultuur, gezondheidszorg en economie waarneembaar. Voor de toekomst wordt daarom gekeken naar de ontwikkelingen over een lange periode.

Het CBS gebruikt voor de prognose van de sterftekansen een extrapolatiemodel: er wordt van uitgegaan dat de toekomstige trends een voortzetting zijn van de trends uit het verleden (Stoeldraijer, Van Duin en Janssen, 2013). Specifiek voor Nederland is van belang dat perioden van tijdelijke versnellingen en vertragingen voorkomen in de ontwikkeling van de levensverwachting van Nederlandse mannen en vrouwen. Daarom wordt voor de lange termijn uitgegaan van een stabiele, dalende trend in de sterftekansen in West-

Europa. Hierdoor hebben tijdelijke versnellingen en vertragingen een minder groot verstoring effect op de toekomstverwachtingen dan wanneer alleen van de Nederlandse trend zou zijn uitgegaan. Het model houdt ook rekening met het effect van rookgedrag op de sterfte, wat voor Nederland met name belangrijk is om de verschillen tussen mannen en vrouwen in de sterftetrends goed te beschrijven.

3.2.2 Toename in de levensverwachting per periode van vijf jaar, West-Europa¹⁾ en Nederland

¹⁾ Engeland en Wales, Zwitserland, Zweden, Spanje, Noorwegen, Italië, Duitsland, Frankrijk, Finland, Denemarken.

Bij de bepaling van de sterftekansen vanaf vijf jaar in de toekomst en verder wordt geëxtrapoleerd vanaf het gemiddelde niveau in de laatste drie waargenomen jaren. Voor de bepaling van de sterftekansen voor de komende vijf jaar, wordt er geïnterpoleerd vanaf het laatste geraamde jaar naar het model vijf jaar in de toekomst. Dit is gedaan om te voorkomen dat fluctuaties in de sterftekansen de langtermijnverwachtingen te sterk beïnvloeden. Om de stabiliteit tussen prognoses te vergroten, is het gemiddelde niveau in de laatste drie waargenomen jaren op een andere manier berekend dan in de Bevolkingsprognose 2017-2060.

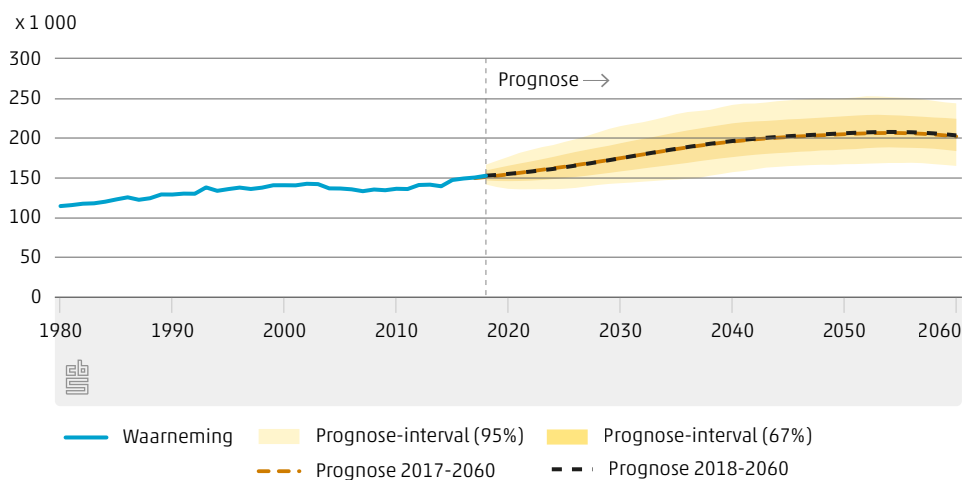
Voor de prognose zijn, ten opzichte van de prognose gepubliceerd in 2017, extra waarnemingen voor de totale sterfte en longkankersterfte in 2017 en de totale sterfte en longkankersterfte van West-Europa in 2015 meegenomen bij het schatten van de sterftetrend. Bovendien zijn voor Nederland voorlopige maandcijfers over de sterfte in 2018 toegevoegd. De voorlopige cijfers voor 2017 zijn vervangen door de definitieve cijfers. Het toevoegen van het extra jaar West-Europese data heeft een licht positief effect op de uitkomsten doordat de levensverwachting van Nederland zich van 2014 op 2015 gunstiger ontwikkelde dan het gemiddelde van de in het model meegenomen West-Europese landen. Op de lange termijn geeft het echter wel een lichte daling omdat de gemiddelde trend in de levensverwachting in de West-Europese data wat minder gunstig is door het toevoegen van het recente jaar. Het toevoegen van de extra data voor Nederland zelf heeft een licht negatief effect op de ontwikkeling voor mannen en een licht positief effect op de ontwikkeling voor vrouwen. Voor mannen is vooral te zien dat de toekomstige ontwikkeling op oudere leeftijden minder gunstig is dan in de vorige prognose. Voor

vrouwen is de toekomstige ontwikkeling van de rookgerelateerde sterfte gunstiger dan in de vorige prognose. Dat is het gevolg van de lagere waargenomen longkankersterfte.

De Kernprognose verwacht dat de levensverwachting verder zal stijgen naar 86 jaar voor mannen en 90 jaar voor vrouwen in 2060. Dit is voor mannen iets lager (-0,4 jaar in 2060) en voor vrouwen iets hoger (+0,2 jaar in 2060) vergeleken met de Bevolkingsprognose uit 2017.

Net als in de Bevolkingsprognose 2017-2060 wordt verwacht dat het aantal overledenen gaat toenemen. Dit is het gevolg van een toenemend aantal ouderen. Het aantal overledenen loopt naar verwachting op van 153 duizend in 2018 tot 208 duizend rond 2054. Op de lange termijn ligt het aantal overledenen maximaal 1,3 duizend hoger dan volgens de Bevolkingsprognose.

3.2.3 Overledenen

3.3 Immigratie

In 2017 immigreerden 235 duizend personen. Voor 2018 wordt het aantal immigranten geraamd op 241 duizend. Sinds 2005 is er een duidelijk stijgende lijn zichtbaar in het aantal immigranten dat naar Nederland komt: het jaarlijks aantal immigranten is inmiddels meer dan verdubbeld. Ook is de samenstelling van de immigratiestromen na de eeuwwisseling sterk veranderd.

Sinds de uitbreiding van de Europese Unie (EU) in 2004 met tien Midden- en Oost-Europese landen is de immigratie vanuit de EU sterk toegenomen. Veel immigranten kwamen voor werk of studie, en met deze migranten kwamen ook gezinsleden mee. Momenteel vormen immigranten uit andere EU-lidstaten de grootste instroom van buiten Nederland geboren immigranten, met 39 procent van alle immigranten in 2017. Sinds 2013 is ook het aantal immigranten uit niet-westerse landen aanmerkelijk gestegen. Het grootste deel van de stijging betrof asielzoekers en nareizigers die zich in Nederland vestigden, maar ook de arbeids-, studie- en gezinsmigratie uit niet-westerse landen nam toe. Met 21 procent van alle immigranten in 2017 zijn personen met een Aziatische achtergrond de op een na grootste groep die immigrereert naar Nederland. De op twee na grootste groep immigranten in 2017 betreft personen die in Nederland zijn geboren en eerder zijn geëmigreerd. In 2017 was 15 procent van de immigranten in Nederland geboren.

De Bevolkingsprognose 2017–2060 onderschatte het werkelijke aantal immigranten voor 2017 met ruim 2 duizend personen. Het aantal immigranten met een Aziatische en Indonesische migratieachtergrond werd overschat, het aantal immigranten met andere migratieachtergronden werd onderschat.

Op basis van de Bevolkingsprognose 2017–2060 werd verwacht dat het aantal immigranten voor de meeste groepen gelijk zou blijven of zou afnemen tussen 2017 en 2018. Voor immigranten met een Aziatische migratieachtergrond (afname) en een Indonesische migratieachtergrond (ongeveer gelijk) was dit ook het geval; voor alle andere groepen was juist een stijging te zien tussen 2017 en 2018. De totale immigratie naar Nederland nam daardoor toe en niet, zoals verwacht, af. De raming voor het aantal immigranten in 2018 wordt 23 duizend hoger geschat dan de prognose eind 2017 had verwacht. Voor iedere migratieachtergrond valt de raming van het aantal immigranten hoger uit dan de prognose. Het aantal immigranten met een Nederlandse achtergrond of tweede generatie migratieachtergrond werd met 2 duizend onderschat, het aantal immigranten met een migratieachtergrond uit de Europese Unie met 8 duizend en het aantal immigranten met een Afrikaanse achtergrond met 3 duizend.

Het toegenomen aantal immigranten laat zich voor een deel verklaren uit de toegenomen vraag naar arbeid en het afnemende binnenlandse aanbod. Eind 2017 en in 2018 was er een verdere stijging van het aantal vacatures te zien. Tegelijkertijd daalde ook de werkloze beroepsbevolking. Door de gunstige economische omstandigheden is er momenteel veel vraag naar arbeid, wat tot extra immigratie leidt. Dit deel van de extra immigratie zal naar verwachting tijdelijk zijn.

De helft van de extra EU-immigranten wordt verklaard uit de toegenomen vraag naar arbeid en het afnemende binnenlandse aanbod. De andere helft lijkt meer structureel te zijn. Een belangrijke factor voor de groei van het aantal EU-migranten in het verleden was de uitbreiding met nieuwe lidstaten. In 2015 en 2016 stagneerde de immigratie vanuit de nieuwe lidstaten. In 2017 is de immigratie vanuit de nieuwe lidstaten echter weer toegenomen. Tegelijkertijd groeide de immigratie uit de oude lidstaten. Het extra aantal immigranten uit de EU dat niet wordt verklaard uit de toegenomen vraag naar arbeid wordt voor de toekomst structureel meegenomen. Dat komt neer op 4 duizend immigranten extra.

Het aantal immigranten in 2018 van buiten de EU (exclusief asielmigranten) werd door de Bevolkingsprognose 2017–2060 met 14 duizend onderschat (91 duizend immigranten in plaats van 78 duizend). Het aantal immigranten werd voor iedere migratieachtergrond onderschat. Voor een deel (7 duizend personen) wordt de toename verklaard door de krappere arbeidsmarkt. Het overige deel kan hier niet uit verklaard worden. Op termijn worden voor deze groep 6 duizend immigranten per jaar extra verwacht ten opzichte van de Bevolkingsprognose 2017–2060.

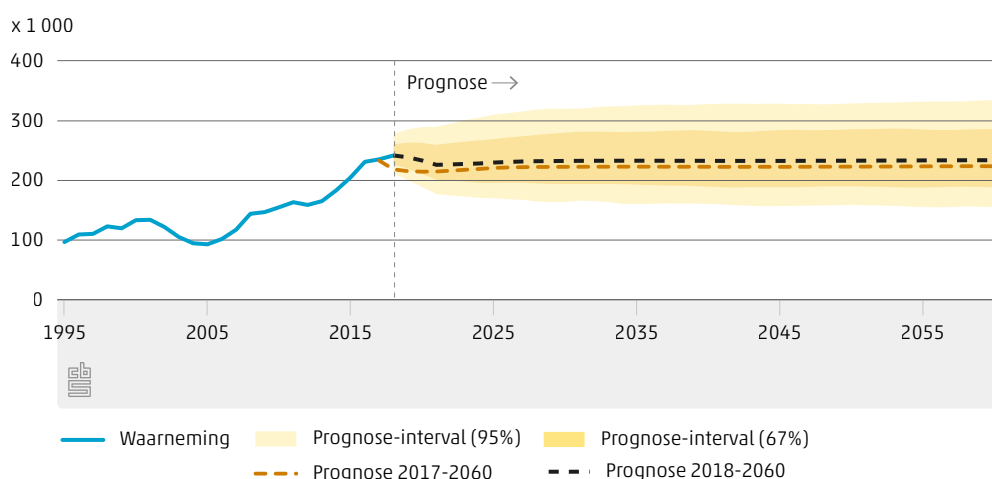
De afgelopen jaren zorgde met name het conflict in Syrië voor een toenemende stroom van asielzoekers richting Europa. Het jaarlijks aantal asielmigranten in Nederland steeg daardoor van 2,6 duizend in de periode 2004–2008 naar 24,3 duizend in de periode 2014–2016. Sinds begin 2016 is het aantal eerste asielverzoeken sterk gedaald. Ook het aantal nareizigers is sinds halverwege 2017 lager dan in de periode ervoor. Het aantal asielmigranten, dat vanwege de doorlooptijd van verschillende procedures achter loopt op het aantal (eerste) asielverzoeken, zal daarom ook afnemen. Het aantal eerste

asielverzoeken werd op basis van de Bevolkingsprognose 2017–2060 goed geschat: het verschil over de periode 2017 en de eerste helft van 2018 bedroeg slechts 200 op 25 duizend eerste asielverzoeken. Het aantal nareizigers over de periode 2017 en de eerste helft van 2018 werd onderschat met 2.5 duizend (op bijna 19 duizend nareizigers); de afwijking zat voornamelijk in 2017. Voor de komende jaren wordt daarom het aantal asielmigranten volgens de Bevolkingsprognose 2017–2060 gehandhaafd in de Kernprognose.

Het aantal in Nederland geboren immigranten in 2018 wordt geraamd op bijna 35 duizend. Dit is ruim 2 duizend meer dan in de Bevolkingsprognose 2017–2060 werd voorzien. Daarnaast werd de emigratie van in Nederland geborenen overschat, waardoor er de komende jaren minder terugkeer van migranten uit deze groep zal zijn. Het verschil tussen de raming en de vorige prognose wordt in de Kernprognose de komende vijf jaar afgebouwd.

De aanpassingen aan de prognose van het aantal immigranten leiden op termijn tot 10 duizend extra immigranten ten opzichte van de Bevolkingsprognose 2017–2060. De Kernprognose veronderstelt dat het jaarlijks aantal immigranten zal afnemen van 241 duizend in 2018 tot 226 duizend rond 2021. Daarna zal het aantal naar verwachting weer toenemen tot 232 duizend per jaar vanaf 2030.

3.3.1 Immigranten

3.4 Emigratie

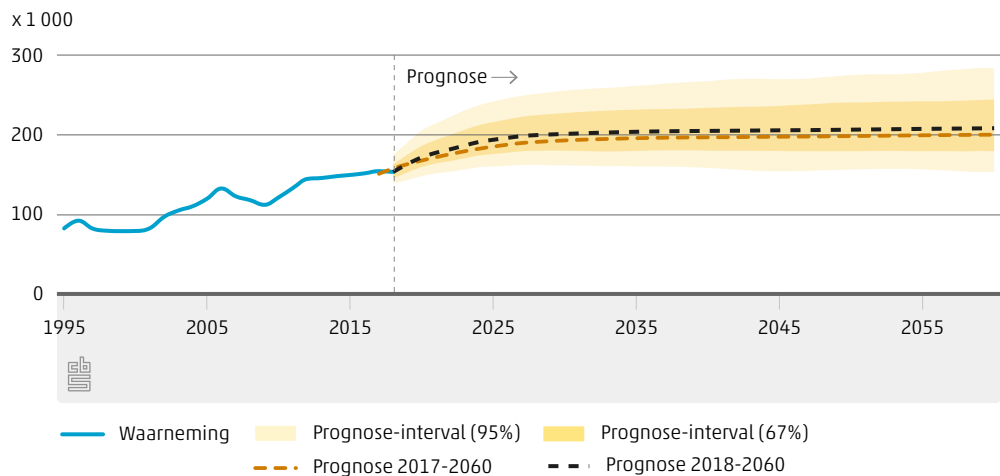
De Bevolkingsprognose voor de emigratie in 2017 onderschatte met ruim 3 duizend de waargenomen ontwikkelingen, maar overschatte de emigratie in 2018 op basis van voorlopige cijfers tot en met oktober 2018 met ruim 4 duizend. Met name het aantal in Nederland geboren emigranten werd overschat, met 2 duizend. Daarnaast werd het aantal emigranten met een EU-achtergrond met 1,5 duizend overschat.

Er wordt aangenomen dat deze afwijkingen niet structureel zijn. Het verschil tussen de waargenomen en de veronderstelde emigratie wordt daarom in de nieuwe Kernprognose de komende vijf jaar afgebouwd. Daarnaast wordt er rekening mee gehouden dat wanneer de immigratie hoger is dan verwacht volgens de Bevolkingsprognose, ook de

emigratie hoger zal zijn: veel immigranten blijven immers kort in Nederland. Voor de extra immigranten wordt aangenomen dat ruim 80 procent uiteindelijk weer uit Nederland vertrekt. Dit sluit aan bij de veronderstellingen uit de Bevolkingsprognose voor het emigratiegedrag van immigranten met een eerste generatie migratieachtergrond, die niet vanwege asiel naar Nederland komen (Van Duin, Stoeldraijer en Nicolaas, 2018).

Het aantal emigranten loopt naar verwachting op tot 201 duizend in 2030 en 208 duizend op de lange termijn. Dit is 8 duizend hoger dan de veronderstellingen uit de Bevolkingsprognose 2017-2060.

3.4.1 Emigranten (inclusief administratieve correcties)

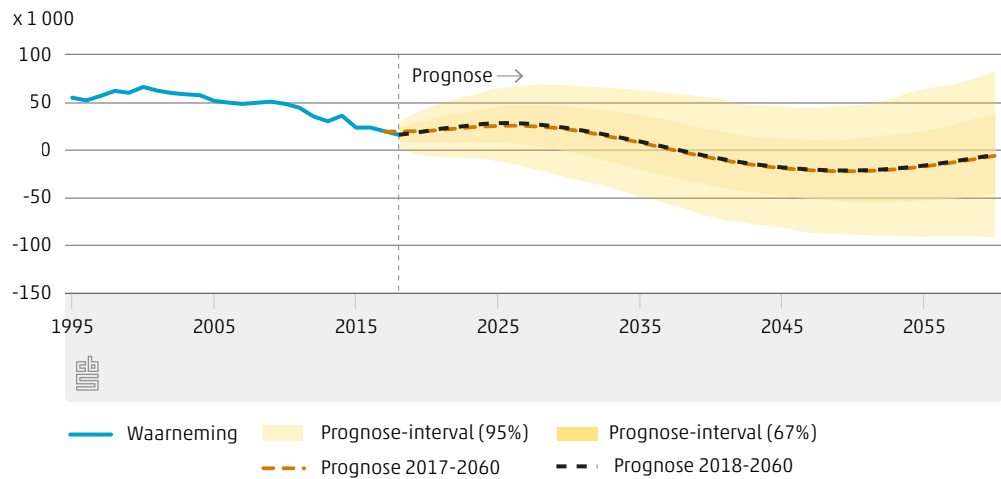
4. Ontwikkeling van de bevolking

4.1 Bevolkingsgroei

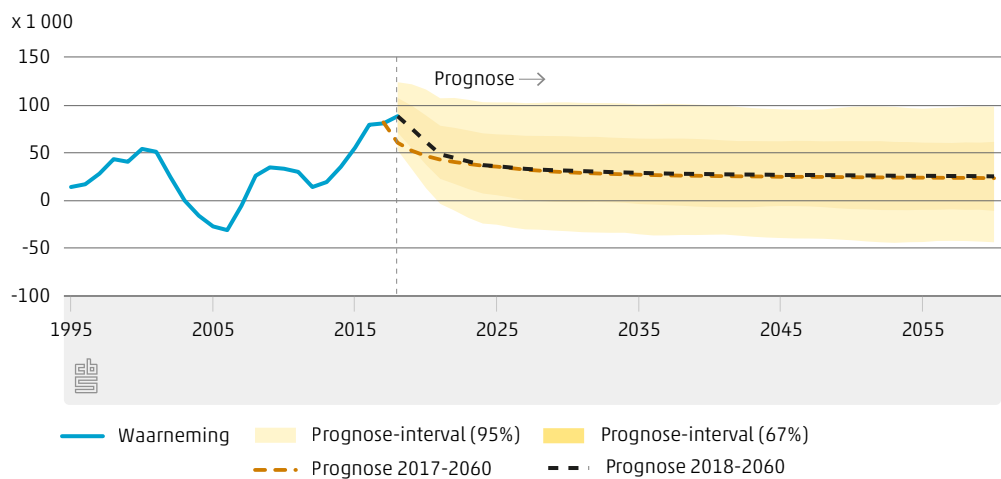
Het lagere aantal geboorten en het hogere aantal overledenen leiden voor 2019 tot een lagere natuurlijke aanwas (geboorte minus sterfte) dan in de Bevolkingsprognose 2017-2060 was verwacht. Vanaf 2020 ligt de natuurlijke aanwas hoger met een verschil tot 3 duizend in 2025. Het omslagpunt van natuurlijke groei naar natuurlijke krimp vindt naar verwachting plaats in 2038, net als in de Bevolkingsprognose 2017-2060.

Het migratiesaldo, het aantal immigranten minus het aantal emigranten, bereikt het hoogste punt in 2018 met 88 duizend. Daarna wordt een scherpe daling voorzien. Rond 2020 is het migratiesaldo volgens de Kernprognose bijna gelijk aan het migratiesaldo volgens de Bevolkingsprognose. Voor de lange termijn wordt uitgegaan van een migratiesaldo van gemiddeld 26 duizend per jaar, 2 duizend hoger dan volgens de Bevolkingsprognose.

4.1.1 Natuurlijke aanwas

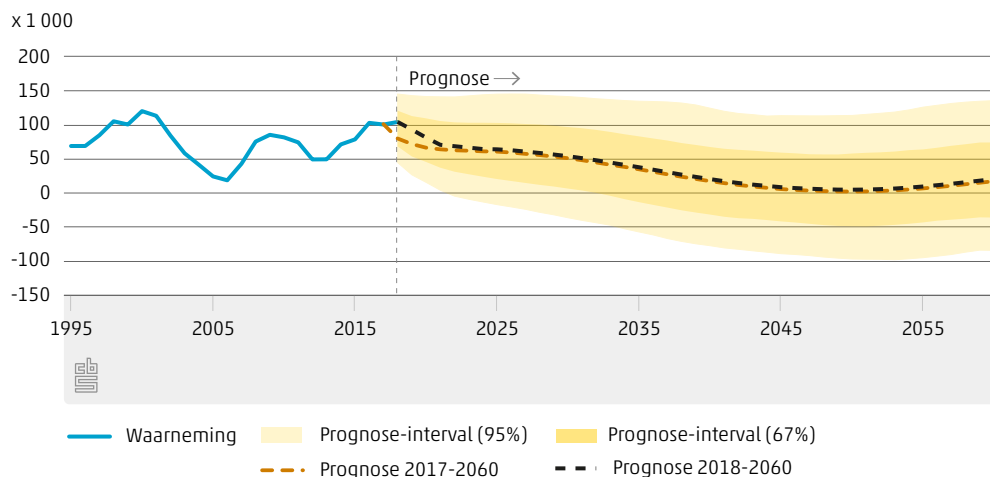

4.1.2 Migratiesaldo (inclusief administratieve correcties)

Voor 2018 wordt een bevolkingsgroei van 104 duizend voorzien. Binnen een paar jaar daalt de groei naar verwachting tot 3 duizend boven het niveau dat in de Bevolkingsprognose werd voorzien. Rond 2050 wordt een minimum van minder dan 5 duizend in de bevolkingsgroei voorzien.

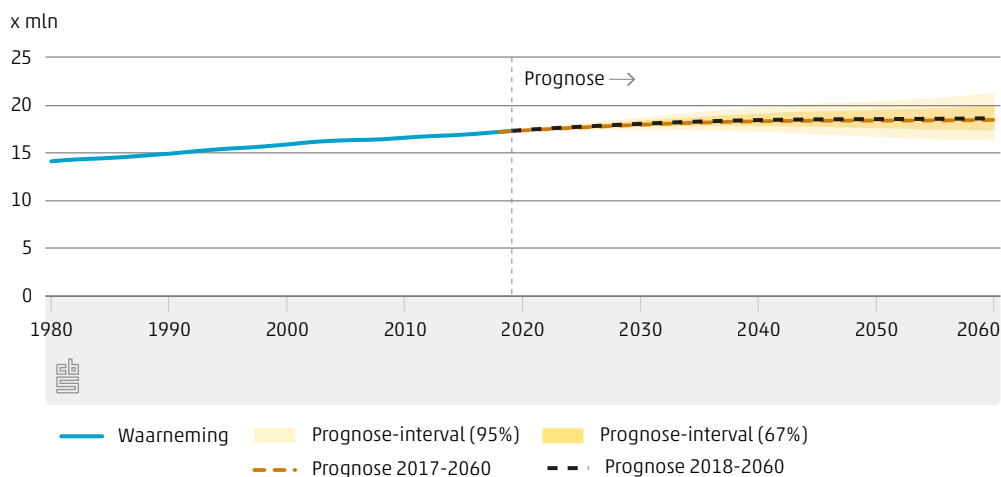
4.1.3 Bevolkingsgroei

4.2 Bevolking groeit en wordt ouder

In maart 2016 passeerde het inwonertal van Nederland de 17 miljoen. De grens van 18 miljoen inwoners wordt volgens de huidige inzichten 13 jaar later overschreden, in 2029. In 2060 telt Nederland naar verwachting 18,6 miljoen inwoners. De bijstellingen in de prognose betekenen dat Nederland in 2030 volgens de nieuwe berekeningen 96 duizend inwoners meer heeft dan eerder werd verwacht. Het verschil loopt op tot 141 duizend in 2045 en 183 duizend in 2060.

4.2.1 Bevolking op 1 januari

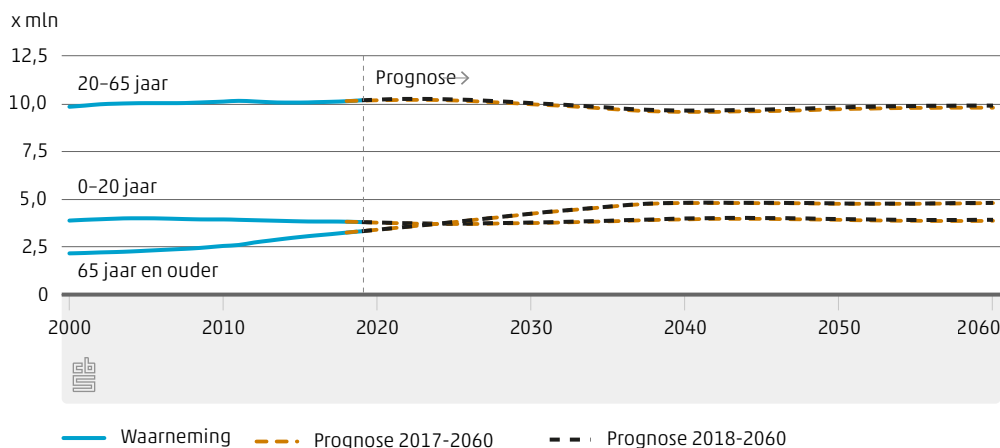
Het aantal inwoners jonger dan 20 jaar schommelt de komende jaren naar verwachting tussen de 3,7 en 4,0 miljoen. Vanwege de bijgestelde immigratieveronderstellingen, wat leidt tot meer kinderen, zijn dat op termijn ongeveer 50 duizend jongeren meer dan in de vorige prognose.

Voor de 20- tot 65-jarigen wordt onder invloed van de extra immigratie tussen 2019 en 2023 een stijging met 73 duizend personen voorzien, tot 10,3 miljoen. Na 2023 daalt de omvang van deze bevolkingsgroep tot een dieptepunt van 9,6 miljoen rond 2040. Dat aantal ligt ongeveer 71 duizend hoger dan volgens de Bevolkingsprognose.

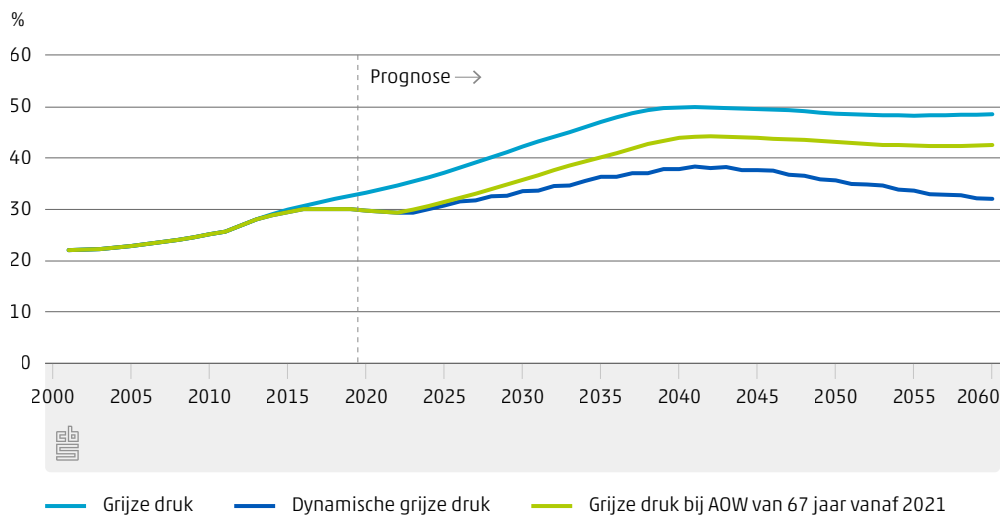
Het aantal 65-plussers loopt naar verwachting op van 3,3 miljoen nu naar maximaal 4,8 miljoen rond 2040. Vergeleken met de Bevolkingsprognose voorziet de Kernprognose 13 duizend 65-plussers meer in 2040.

4.2.2 Bevolking naar leeftijd

Het oplopende aantal 65-plussers zorgt ervoor dat de grijze druk de komende jaren zal gaan toenemen. Momenteel is de grijze druk gelijk aan 33 procent. Tegen 2040 zal dat naar verwachting 50 procent zijn. Het gaat dan om de verhouding tussen het aantal personen van 65 jaar of ouder en het aantal personen van 20 tot 65 jaar.

4.2.3 (Dynamische) grijze druk

Om een beter inzicht te geven in de verhouding van de ouderen tot het werkende deel van de bevolking, kan gekeken worden naar de dynamische grijze druk. De dynamische grijze druk is de verhouding tussen het aantal personen in de AOW-gerechtigde leeftijd en het aantal personen van 20 jaar tot de AOW-gerechtigde leeftijd. Volgens de huidige wetgeving neemt de AOW-leeftijd toe van 66 jaar in 2018 tot 67 jaar en 3 maanden in 2024. Daarna wordt de AOW-leeftijd gekoppeld aan de periode-levensverwachting. Op basis van de huidige prognose kan een inschatting gemaakt worden van de ontwikkeling van de AOW-

leeftijd na 2024. Naar verwachting zal de dynamische grijze druk oplopen van 30 procent in 2018 naar 38 procent in 2040. Op grond van de verwachte toename van de AOW-leeftijd wordt een daling tot 32 procent in 2060 voorzien. Bij een vaste AOW-leeftijd van 67 jaar zou de verhouding oplopen naar 44 procent in 2040 om daarna nog iets te dalen tot 42 procent tegen 2060.

5. Slotparagraaf

In dit artikel is de verwachte ontwikkeling van de Nederlandse bevolking tussen 2018 en 2060 volgens de Kernprognose 2018–2060 beschreven. Deze prognose is een update van de Bevolkingsprognose 2017–2060, die in december 2017 werd gepubliceerd. In de Kernprognose zijn de veronderstellingen voor geboorte, migratie en sterfte geactualiseerd. De bijstellingen in de nieuwe Kernprognose werden in dit artikel besproken, waarbij werd vergeleken met de prognoses uit 2017.

Volgens de nieuwe Kernprognose van het CBS groeit de Nederlandse bevolking door tot 18,6 miljoen inwoners in 2060. Internationale migratie speelt een belangrijke rol bij de toekomstige bevolkingsgroei. De verwachte bevolkingsomvang in 2060 is 183 duizend groter dan volgens de prognose uit 2017. Dit is met name het gevolg van aangepaste veronderstellingen voor de migratie.

Literatuur

Duin, C. van, L. Stoeldraijer en H. Nicolaas (2018). Bevolkingsprognose 2017–2060: veronderstellingen migratie. Statistische Trends, oktober 2018. <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2018/42/bevolkingsprognose-2017-60-veronderstellingen-migratie>

Riele, S. te en C. van Duin en L. Stoeldraijer, (2018). Huishoudensprognose 2018–2060: opmars eenpersoonshuishoudens zet door. Statistische Trends, december 2018. <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2018/51/huishoudensprognose-2018-2060>

Stoeldraijer, L., C. Van Duin en F. Janssen (2013). Bevolkingsprognose 2012–2060: model en veronderstellingen betreffende de sterfte. Bevolkingstrends, 27-6-2013. <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2013/26/bevolkingsprognose-2012-2060-model-en-veronderstellingen-betreffende-de-sterfte>

Stoeldraijer, L., C. van Duin en C. Huisman (2017a). Bevolkingsprognose 2017–2060: 18,4 miljoen inwoners in 2060. Statistische Trends, december 2017. <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2017/51/18-4-miljoen-inwoners-in-2060>

Stoeldraijer, L., C. van Duin en C. Huisman (2017b). Bevolkingsprognose 2017–2060: veronderstellingen voor kindertal, levensduur en internationale migratie. Statistische Trends, december 2017. <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2017/51/veronderstellingen-kindertal-levensduur-en-migratie>

Stoeldraijer, L., en C. Harmsen, 2017. De levensverwachting meet de sterfte. Bevolkingstrends 2017|04. <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2017/14/de-levensverwachting-meet-de-sterfte>

Bijlage A. Definities

Emigratie

Met emigratie wordt het vertrek van personen naar het buitenland bedoeld. Hierbij wordt het saldo van de administratieve correcties opgesteld. Het saldo van de administratieve correcties is de som van de administratieve opnemingen en afvoeringen. Een administratieve opneming is de opneming van een persoon in de bevolkingsregisters van een gemeente op verzoek van de betrokkene. Deze opneming is niet het gevolg van geboorte, immigratie of vestiging van die persoon vanuit een andere gemeente in Nederland. Een administratieve opneming is meestal een hervestiging van een persoon die eerder administratief is afgevoerd en die verklaart nooit uit Nederland te zijn weggeweest. Een administratieve afvoering is de verwijdering van een persoon uit de bevolkingsregisters van een gemeente nadat de gemeente heeft vastgesteld dat de verblijfplaats van deze persoon niet bekend is, deze persoon niet bereikbaar is en waarschijnlijk geen inwoner meer is van een Nederlandse gemeente. Een administratieve afvoering is meestal het gevolg van het vertrek van een persoon naar het buitenland zonder dat deze de gemeente hiervan op de hoogte heeft gesteld.

Grijze druk en dynamische grijze druk

De grijze druk is de verhouding tussen het aantal personen van 65 jaar of ouder en het aantal personen van 20 tot 65 jaar. De dynamische grijze druk is de verhouding tussen het aantal personen in de AOW-gerechtigde leeftijd en het aantal personen van 20 jaar tot de AOW-gerechtigde leeftijd. Deze cijfers geven inzicht in de verhouding van de ouderen tot het werkende deel van de bevolking

Immigratie

Tot de immigranten worden alleen personen gerekend die als inwoner in een Nederlandse gemeente staan ingeschreven. Wie korter dan vier maanden in Nederland verblijft, is niet verplicht om zich in te schrijven. Veel tijdelijke buitenlandse werknemers worden daarom niet bij de arbeidsmigranten geteld. Asielzoekers kunnen zich alleen inschrijven bij een gemeente als ze een verblijfstatus hebben, of minimaal een half jaar gebruikmaken van een opvangvoorziening voor asielzoekers. Alleen na inschrijving worden ze gerekend tot de asielmigranten.

Migratie naar motief en naar reden

Informatie over migratiemotieven is gebaseerd op gegevens van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Van personen met de Nederlandse nationaliteit is geen migratiemotief bekend omdat zij zich niet hoeven te melden bij de IND. Het gaat om ongeveer 30 procent van de immigranten. Ook ontbreekt van een groot deel van de EU-onderdanen en personen uit de EFTA-landen (IJsland, Liechtenstein, Noorwegen en Zwitserland) het migratiemotief omdat zij sinds mei 2006 geen verblijfsvergunning meer nodig hebben.

Het CBS publiceert sinds 2017, in plaats van het migratiemotief, over de migratiereden. Voor niet-Nederlandse immigranten van buiten de EU/EFTA is dit hetzelfde als het migratiemotief. Voor immigranten uit EU/EFTA-landen is het afgeleid op basis van gegevens uit het Stelsel van Sociaal-statistische Bestanden, door na te gaan of de immigranten binnen 120 dagen na aankomst zijn gaan werken, samenwonen of studeren.

De data over migratieredenen laat andere trends zien dan over migratiemotieven, waardoor het niet duidelijk is in hoeverre het de intentie meet waarmee de immigrant naar Nederland kwam. Het aantal immigranten waarvoor geen reden kan worden afgeleid is groot en neemt de laatste jaren toe. Deze data is daardoor minder bruikbaar voor het formuleren van prognoseveronderstellingen dan de gegevens over migratiemotief voor de andere migratieachtergronden. Om deze reden is besloten om ditmaal bij het opstellen van de veronderstellingen voor de immigratie uit de EU geen onderscheid naar migratiemotief (of reden) te maken. Bij de immigratie van buiten de EU wordt dit onderscheid wel gemaakt.

Migratieachtergrond

Personen met een migratieachtergrond, dat wil zeggen inwoners van Nederland van wie minstens één ouder in het buitenland geboren is, worden door het CBS onderscheiden in personen van de eerste- en tweedegeneratie. Personen van de eerste generatie zijn in het buitenland geboren, personen van de tweede generatie in Nederland. Daarnaast worden ze onderscheiden naar geboorteland. De migratieachtergrond wordt bij de eerste generatie bepaald door het geboorteland van de persoon. Bij de tweede generatie wordt de migratieachtergrond bepaald door het land waar hun moeder geboren is, of, als dat Nederland is, door het geboorteland van de vader. In de prognose worden de geboortelanden onderverdeeld in de volgende gebieden:

1. EU (de huidige lidstaten van de Europese Unie, exclusief Nederland)
2. Turkije
3. Overig Europa (Europese staten die geen EU-lid zijn, exclusief Turkije)
4. Marokko
5. Afrika (exclusief Marokko)
6. Suriname
7. Antillen (voormalige Nederlandse Antillen en Aruba, inclusief Bonaire, Sint-Eustatius en Saba, die de status van speciale Nederlandse gemeente hebben)
8. Latijns Amerika (exclusief Suriname en de Antillen)
9. Indonesië
10. Azië (exclusief Indonesië en Japan)
11. Overig buiten Europa (Verenigde Staten, Canada, Japan en Oceanië)

Periode-levensverwachting

De levensverwachting, die ook de periode-levensverwachting of virtuele levensduur wordt genoemd, is de leeftijd die iemand zou bereiken als de sterftekansen naar leeftijd van een gekozen jaar iemands hele leven zouden gelden. Het geeft aan hoe oud een pasgeborene uit dat jaar gemiddeld zal worden, als vanaf dat jaar de vooruitgang op het gebied van gezondheid en medische kennis zou stilvallen.

De werkelijke levensduur, het aantal jaren dat een persoon mag verwachten te leven, wordt ook wel de cohort-levensverwachting genoemd. Het nadeel van de cohort-levensverwachting is dat deze pas exact kan worden berekend wanneer alle personen van de groep zijn overleden. Aangevuld met prognoses kan er wel een schatting gemaakt worden van de levensduur van nog niet uitgestorven cohorten.

Voor meer uitleg over en een berekening van de levensverwachting, zie Stoeldraijer en Harmsen (2017).

Totaal vruchtbaarheidscijfer

Het vruchtbaarheidscijfer is het aantal kinderen geboren bij vrouwen van een bepaalde leeftijd gedeeld door het aantal vrouwen in de bevolking met die leeftijd. Het schat de kans dat een vrouw op een gegeven leeftijd een kind krijgt. Het totaal vruchtbaarheidscijfer (afgekort TFR, voor total fertility rate) is de som van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers van één jaar. Het valt te interpreteren als het gemiddeld kindertal dat vrouwen zouden hebben als de vruchtbaarheidscijfers van dat jaar tot hun vijftigste zouden gelden. De TFR hangt niet af van de leeftijdsopbouw van de vrouwelijke bevolking, maar wordt wel beïnvloed door de timing van de geboorten.

Verklaring van tekens

Niets (blanco)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
.	Het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim
*	Voorlopige cijfers
**	Nader voorlopige cijfers
2017-2018	2017 tot en met 2018
2017/2018	Het gemiddelde over de jaren 2017 tot en met 2018
2017/'18	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2017 en eindigend in 2018
2015/'16-2017/'18	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2015/'16 tot en met 2017/'18

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Eindredactie Statistische Trends

Marion van den Brakel
Moniek Coumans
Annelie Hakkenes-Tuinman
Brigitte Hermans
Suzanne Loozen

Colofon

Uitgever
Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress
Centraal Bureau voor de Statistiek

Ontwerp
Edenspiekermann

Inlichtingen
Tel. 088 570 70 70
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2018.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.